

SODBA SODIŠČA PRVE STOPNJE (osmi razširjeni senat)

z dne 11. junija 2009*

V zadevi T-301/02,

AEM SpA, s sedežem v Milanu (Italija), ki jo zastopajo A. Giardina, C. Croff, A. Santa Maria in G. Pizzonia, odvetniki,

tožeča stranka,

ob intervenciji

ASM Brescia SpA, s sedežem v Brescii (Italija), ki jo zastopajo G. Caia, V. Salvadori, N. Pisani in F. Capelli, odvetniki,

intervenientka,

* Jezik postopka: italijanščina.

proti

Komisiji Evropskih skupnosti, ki jo zastopa V. Di Bucci, zastopnik,

tožena stranka,

zaradi predloga za razglasitev ničnosti členov 2 in 3 Odločbe Komisije 2003/193/ES z dne 5. junija 2002 o državni pomoči, ki jo je Italija v obliki davčnih oprostitev in posojil pod ugodnejšimi pogoji dodelila javnim storitvenim podjetjem v večinski javni lasti (UL 2003, L 77, str. 21),

SODIŠČE PRVE STOPNJE
EVROPSKIH SKUPNOSTI (osmi razširjeni senat),

v sestavi M. E. Martins Ribeiro, predsednica, D. Šváby, S. Papisavvas, N. Wahl (poročevalec) in A. Dittrich, sodniki,

sodni tajnik: J. Palacio González, glavni administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 16. aprila 2008

II - 1762

izreka naslednjo

Sodbo

Dejansko stanje

- ¹ Tožeča stranka, AEM SpA, je delniška družba, ki kotira na borzi in je v 51-odstotni lasti občine Milano (Italija). Ustanovljena je bila leta 1996 s preoblikovanjem istoimenskega občinskega podjetja. Tožeča stranka zagotavlja zlasti distribucijo elektrike ter distribucijo in prodajo zemeljskega plina in toplotne energije predvsem na ozemlju mesta Milano.

Nacionalni pravni okvir

- ² Z legge n° 142 ordinamento delle autonomie locali (zakon št. 142 o organizaciji lokalne samouprave z dne 8. junija 1990, GURI št. 135 z dne 12. junija 1990, v nadaljevanju: zakon št. 142/90) je bila v Italiji izvedena reforma zakonskih organizacijskih ukrepov, ki so jih imele na voljo občine za upravljanje javnih služb, zlasti v sektorjih distribucije vode, plina in elektrike ter prevoza. V členu 22 navedenega zakona, kakor je bil spremenjen, je bila občinam dana možnost ustanovitve družb različnih pravnih oblik za izvajanje javnih služb. Med njimi je tudi ustanovitev trgovinskih družb ali družb z omejeno odgovornostjo, ki so v večinski javni lasti (v nadaljevanju: družbe iz zakona št. 142/90). Tožeča stranka je družba iz zakona št. 142/90.

- 3 V teh okoliščinah so bile v skladu s členom 9a legge n° 488 di conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 1° luglio 1986, n° 318, recante provvedimenti urgenti per la finanza locale (zakon št. 488 z dne 9. avgusta 1986 o konverziji s spremembami uredbe-zakona št. 318 z dne 1. julija 1986 o uvedbi nujnih ukrepov za lokalne finance v zakon, GURI št. 190 z dne 18. avgusta 1986) družbam iz zakona št. 142/90, ki so izvajale javne službe, med letoma 1994 in 1998 pri Cassa Depositi e Prestiti (v nadaljevanju: CDDPP) odobrena posojila s posebno obrestno mero (v nadaljevanju: posojila CDDPP).
- 4 Poleg tega so bili v skladu z določbami člena 3(69) in (70) legge n° 549 (su) misure di razionalizzazione della finanza pubblica (zakon št. 549 o ukrepih za racionalizacijo javnih financ z dne 28. decembra 1995, redni dodatek h GURI št. 302 z dne 29. decembra 1995, v nadaljevanju: zakon št. 549/95) v povezavi z decreto-legge n° 331 (su) armonizzazione delle disposizioni in materia di imposte sugli oli minerali, sull'alcole, sulle bevande alcoliche, sui tabacchi lavorati e in materia di IVA con quelle recate da direttive CEE e modificazioni conseguenti a detta armonizzazione, nonché disposizioni concernenti la disciplina dei centri autorizzati di assistenza fiscale, le procedure dei rimborsi di imposta, l'esclusione dall'ILOR dei redditi di impresa fino all'ammontare corrispondente al contributo diretto lavorativo, l'istituzione per il 1993 di un'imposta erariale straordinaria su taluni beni ed altre disposizioni tributarie (uredba-zakon št. 331 o usklajevanju določb o davkih na različnih področjih z dne 30. avgusta 1993, GURI št. 203 z dne 30. avgusta 1993, v nadaljevanju: uredba-zakon št. 331/93) sprejeti naslednji ukrepi v korist družb iz zakona št. 142/90:
- oprostitev vseh davkov na prenose sredstev, opravljene pri preoblikovanju posebnih podjetij in podjetij v lasti lokalnih javnih organov v družbe iz zakona št. 142/90 (v nadaljevanju: oprostitev davkov na prenose);

  - popolna oprostitev davka od dohodka družb, in sicer davka od dobička pravnih oseb in lokalnega davka od dohodka, v obdobju treh let in najpozneje do poslovnega leta 1999 (v nadaljevanju: triletna oprostitev davka od dohodka družb).

Upravni postopek

- 5 Komisija je na podlagi pritožbe v zvezi z navedenimi ukrepi z dopisi z dne 12. maja, 16. junija in 21. novembra 1997 od italijanskih organov zahtevala podatke glede tega.

- 6 Italijanski organi so z dopisom z dne 17. decembra 1997 predložili del zelenih podatkov. Poleg tega je bil 19. januarja 1998 na predlog italijanskih organov izveden sestanek.

- 7 Z dopisom z dne 17. maja 1999 je Komisija italijanskim organom vročila odločbo, da bo sprožila postopek iz člena 88(2) ES. Ta odločba je bila objavljena v Uradnem listu Evropskih skupnosti (UL C 220, str. 14).

- 8 Komisija je po tem, ko je prejela stališča tretjih zainteresiranih oseb in italijanskih organov, od slednjih večkrat zahtevala dodatne podatke. Prišlo je tudi do srečanj med Komisijo ter italijanskimi organi in tretjimi zainteresiranimi osebami.

- 9 Nekatere družbe iz zakona št. 142/90, na primer tožeča stranka, družba AEM SpA in družba Azienda Mediterranea Gas e Acqua SpA (AMGA), ki so sicer vložile tožbe za razglasitev ničnosti zoper odločbo, ki je predmet te zadeve (zadevi T-297/02 in T-300/02), so med drugim trdile, da obravnavane tri oblike ukrepov niso državne pomoči.

- 10 Italijanski organi in Confederazione Nazionale dei Servizi (Confservizi), konfederacija, ki med drugim združuje družbe iz zakona št. 142/90 in posebna občinska podjetja v Italiji, so se v bistvu pridružili temu stališču.
- 11 Nasprotno pa je Bundesverband der deutschen Industrie e.V. (BDI), nemško združenje industrije in izvajalcev z njo povezanih storitev, menilo, da bi zadevni ukrepi lahko povzročili izkrivljanje konkurence ne le v Italiji, ampak tudi v Nemčiji.
- 12 Tudi Gas-it, italijansko združenje zasebnih trgovcev v sektorju distribucije plina, je menilo, da so zadevni ukrepi – zlasti triletna oprostitev davka od dohodka družb – državne pomoči.
- 13 Komisija je 5. junija 2002 sprejela Odločbo 2003/193/ES o državni pomoči, ki jo je Italija v obliki davčnih oprostitev in posojil pod ugodnejšimi pogoji dodelila družbam iz zakona št. 142/90 (UL 2003, L 77, str. 21, v nadaljevanju: izpodbijana odločba).

Izpodbijana odločba

- 14 Komisija najprej poudarja, da se njeno preverjanje nanaša le na splošne sisteme pomoči, ki so bili uvedeni s spornimi ukrepi, in ne na posamezne pomoči, dodeljene različnim podjetjem. V zvezi s tem omenja, da Italijanska republika „ni dodelila posameznih davčnih ugodnosti in [ji ni] priglasila [...] nobenega posamičnega primera pomoči, s tem da bi ji sporočila vse podatke, potrebne za presojo“. Komisija navaja, da zato meni, da mora opraviti splošno in abstraktno preverjanje zadevnih sistemov tako glede njihove opredelitve kot glede njihove združljivosti s skupnim trgom (točke od 42 do 45 obrazložitve izpodbijane odločbe).

- 15 Komisija meni, da so posojila CDDPP in triletna oprostitev davka od dohodka družb (v nadaljevanju skupaj: zadevni ukrepi) državne pomoči. Posledica dodelitve takih prednosti s pomočjo državnih sredstev družbam iz zakona št. 142/90 je namreč okrepitev njihovega konkurenčnega položaja v primerjavi z vsemi drugimi družbami, ki želijo opravljati enake storitve (točke od 48 do 75 obrazložitve izpodbijane odločbe). Zadevni ukrepi so nezdružljivi s skupnim trgom, ker ne izpolnjujejo pogojev iz členov 87(2) in (3) ES ter 86(2) ES in kršijo člen 43 ES (točke od 94 do 122 obrazložitve izpodbijane odločbe).
- 16 Nasprotno pa oprostitev davkov na prenose po mnenju Komisije ni državna pomoč v smislu člena 87(1) ES, saj se ti davki plačajo ob ustanovitvi novega gospodarskega subjekta ali ob prenosu sredstev med različnimi gospodarskimi subjekti. Z vsebinskega vidika so občinska podjetja in družbe iz zakona št. 142/90 isti gospodarski subjekti. Oprostitev navedenih davkov v njihovo korist je torej upravičena z značilnostmi ali strukturo sistema (točke od 76 do 81 obrazložitve izpodbijane odločbe).
- 17 Izrek izpodbijane odločbe se glasi:

„Člen 1

Oprostitev davkov na prenose [...] ne pomeni pomoči v smislu člena 87(1) [ES].

Člen 2

Triletna oprostitvev davka od dohodka družb [...] in ugodnosti, ki izhajajo iz posojil [CDDPP], pomenijo državne pomoči v smislu člena 87(1) [ES].

Te pomoči niso združljive s skupnim trgov.

Člen 3

Italija sprejme vse potrebne ukrepe, da prejemnik vrne pomoč, navedeno v členu 2 in nezakonito dano na razpolago.

Izterjava pomoči se izvede takoj, v skladu s postopki nacionalnega prava, če to pravo omogoča takojšnjo in učinkovito izvršitev [izpodbijane] odločbe.

Pomoč, ki jo je treba vrniti, vključuje obresti od datuma, ko je prejemnik pomoč prejel, do datuma, ko jo je dejansko vrnil. Te obresti se izračunajo na podlagi referenčne obrestne mere, ki se uporablja za izračun subvencije, enakovredne regionalnim pomočem.

[...]“

Postopek in predlogi strank

- 18 Tožeča stranka je 30. septembra 2002 v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vložila to tožbo.
- 19 Družba ASM Brescia SpA je v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 2. januarja 2003 vložila predlog za intervencijo v tej zadevi v podporo predlogom tožeče stranke. Predsednik petega razširjenega senata Sodišča prve stopnje (prejšnja sestava) je s sklepom z dne 12. maja 2003 to intervencijo dovolil. Intervenientka je predložila vlogo, drugi stranki pa sta o njej predložili stališča v za to določenih rokih.
- 20 Komisija je z ločenim aktom, vloženim v sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje 6. januarja 2003, vložila ugovor nedopustnosti na podlagi člena 114(1) Poslovnika Sodišča prve stopnje.
- 21 Tožeča stranka je 27. februarja 2003 podala pripombe na ugovor nedopustnosti.
- 22 Tudi Italijanska republika je 8. avgusta 2002 zoper izpodbijano odločbo pri Sodišču vložila ničnostno tožbo, ki je bila vpisana pod opravilno številko C-290/02. Sodišče je ugotovilo, da je predmet te tožbe in tožb v zadevah T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02 in T-309/02 enak, in sicer razglasitev ničnosti izpodbijane odločbe, in da so te zadeve povezane, saj se tožbeni razlogi, navedeni v vsaki od teh zadev, v veliki meri

ponavljajo. Sodišče je s sklepom z dne 10. junija 2003 v skladu s členom 54, tretji odstavek, Statuta prekinilo odločanje v zadevi C-290/02 do razglasitve odločbe Sodišča prve stopnje o koncu postopkov v zadevah T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02 in T-309/02.

- 23 Sodišče je s sklepom z dne 8. junija 2004 zadevo C-290/02 odstopilo Sodišču prve stopnje, ki je v skladu s členom 2 Sklepa Sveta 2004/407/ES, Euratom z dne 26. aprila 2004 o spremembi členov 51 in 54 Protokola o Statutu Sodišča Evropskih skupnosti (UL L 132, str. 5) postalo pristojno za odločanje o tožbah, ki jih države članice vložijo proti Komisiji. Ta zadeva je bila pri sodnem tajništvu Sodišča prve stopnje vpisana pod opravilno številko T-222/04.
- 24 Sodišče prve stopnje je sklepom z dne 5. avgusta 2004 sklenilo, da bo o ugovoru nedopustnosti, ki ga je vložila Komisija, odločilo s končno odločbo.
- 25 Na podlagi poročila sodnika poročevalca je Sodišče prve stopnje (osmi razširjeni senat) sklenilo, da začne ustni postopek, in je v okviru ukrepov procesnega vodstva iz člena 64 Poslovnika strankam pisno zastavilo vprašanja, na katera so odgovorile v predpisanem roku.
- 26 S sklepom predsednika osmega razširjenega senata Sodišča prve stopnje z dne 13. marca 2008 so bile zadeve T-292/02, T-297/02, T-300/02, T-301/02, T-309/02, T-189/03 in T-222/04 v skladu s členom 50 Poslovnika združene zaradi ustnega postopka.
- 27 Stranke so na obravnavi 16. aprila 2008 podale svoja stališča in odgovore na vprašanja Sodišča prve stopnje.

28 Tožeča stranka, ki jo podpira intervenientka, Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

- tožbo razglasi za dopustno;

- člen 2 izpodbijane odločbe, s katerim je Komisija triletno oprostitev davka od dohodka družb razglasila za nezdružljivo s skupnim trgom, razglasi za ničen;

- člen 3 izpodbijane odločbe razglasi za ničen v delu, v katerem Italijanski republiki nalaga izterjavo pomoči, dodeljenih na podlagi triletne oprostitve davka od dohodka družb;

- Komisiji naloži plačilo stroškov.

29 Komisija Sodišču prve stopnje predlaga, naj:

- tožbo zavrže kot nedopustno;

- tožbo zavrne kot neutemeljeno;

- tožeči stranki in intervenientki naloži plačilo stroškov.

Dopustnost

Trditve strank

- 30 Komisija izpodbija procesno upravičenje tožeče stranke. Izpodbijana odločba naj tožeče stranke ne bi posamično zadevala v smislu člena 230, četrti odstavek, ES.
- 31 Komisija v bistvu trdi, da je treba izpodbijano odločbo šteti za splošen akt, ker se nanaša na sistem pomoči in torej na nedoločeno in nedoločljivo število podjetij v skladu s splošnim merilom, kot je to, da spadajo v določeno skupino podjetij. Po njenem mnenju splošnost in torej normativnost akta ne more biti ogrožena s tem, da je mogoče bolj ali manj natančno določiti število ali celo identiteto pravnih subjektov, za katere se akt v nekem trenutku uporablja, če ni sporno, da gre za uporabo v skladu s pravno ali dejansko objektivno okoliščino, opredeljeno z aktom v povezavi z njegovim ciljem.
- 32 Da bi splošni akt posameznika posamično zadeval, mora po stališču Komisije posegati v njegove posebne pravice ali pa mora institucija, ki je avtor tega akta, upoštevati njegove učinke na položaj navedenega posameznika. Vendar Komisija meni, da v obravnavani zadevi to ne velja. Izpodbijana odločba naj bi namreč vplivala na položaj vseh podjetij, ki so imela korist od zadevnih ukrepov. Zato naj ne bi bile kršene posebne pravice nekaterih podjetij, ki bi jih bilo mogoče razlikovati od vseh drugih podjetij, ki so imela korist od zadevnih ukrepov. Sicer pa naj Komisiji pri sprejetju izpodbijane odločbe ne bi bilo treba upoštevati učinkov odločbe na položaj točno določenega

podjetja niti naj jih ne bi mogla upoštevati. Ne ugotovitev nezdržljivosti ne odreditev vračila iz izpodbijane odločbe naj se ne bi nanašali na položaj posameznih prejemnikov.

- 33 Komisija navaja, da njeno analizo potrjuje tudi sodna praksa, ki obstaja na področju državnih pomoči, v skladu s katero dejstvo, da je nekdo prejemnik iz sistema pomoči, ki je bil razglašen za nezdržljiv s skupnim trgom, ne more zadostovati za to, da se dokaže posamična zadevnost v smislu člena 230, četrta odstavka, ES.
- 34 Novejše zadeve naj ne bi posegale v ustaljeno sodno prakso. Po mnenju Komisije se rešitev iz sodbe Sodišča z dne 19. oktobra 2000 v združenih zadevah Italija in Sardegna Lines proti Komisiji (C-15/98 in C-105/99, Recueil, str. I-8855, v nadaljevanju: sodba Sardegna Lines) ne more uporabiti za vse tožbe, ki jih vložijo prejemniki iz sistema pomoči, ki je bil razglašen za nezakonit in nezdržljiv in v zvezi s katerim je bilo odrejeno vračilo. Ta ugotovitev naj bi veljala, zlasti ker je bilo – kot v obravnavani zadevi – opravljeno abstraktno preverjanje zadevnega sistema pomoči. Poleg tega naj bi tožeča stranka v zadevi, v kateri je bila izdana zgoraj navedena sodba Sardegna Lines, dejansko prejela posamezno pomoč, saj je šlo za pomoč, dodeljeno v skladu z aktom, sprejetim na podlagi regionalnega zakona, za katerega je bila značilna široka diskrecijska pravica. Poleg tega naj bi bil ta položaj predmet pozorne preučitve med formalnim postopkom preiskave.
- 35 Dejansko stanje obravnavane zadeve naj bi bilo tudi drugačno od tistega iz zadeve Italija proti Komisiji, v kateri je bila izdana sodba Sodišča z dne 29. aprila 2004 (C-298/00 P, Recueil, str. I-4087, v nadaljevanju: sodba Alzetta), ker Komisija v obravnavani zadevi ni poznala števila in identitete prejemnikov zadevnih pomoči, ni razpolagala z vsemi bistvenimi podatki in ni poznala zneska pomoči, dodeljene v vsakem od primerov. Poleg tega naj bi se v obravnavani zadevi triletna oprostitev davka od dohodka družb uporabljala samodejno, medtem ko so bile pomoči, obravnavane v zadevi, v kateri je bila izdana zgoraj navedena sodba Alzetta, dodeljene s poznejšim aktom.

- 36 V nasprotju s trditvami tožeče stranke naj za preizkus dopustnosti ne bi bila pomembna identiteta podjetja, temveč dejstvo, da je bila Komisija pozorna na značilnosti obravnavanega primera, s katerimi bi se lahko utemeljilo posamično preverjanje. Komisija naj bi v izpodbijani odločbi navedla, da ji ni bil predložen noben podatek, s katerim bi bilo dokazano, da zadevni ukrepi glede na tožečo stranko niso pomoči ali pa so veljavne pomoči ali pomoči, združljive s skupnim trgom.
- 37 V vsakem primeru pa po mnenju Komisije niti dejstvo, da je tožeča stranka sodelovala v formalnem postopku preverjanja iz člena 88(2) ES, niti odreditev vračila iz izpodbijane odločbe ne zadostujeta za individualizacijo tožeče stranke. Glede na to, da tožbe potencialnih prejemnikov iz priglašene sistema pomoči niso dopustne v smislu člena 230 ES, bi morale enako veljati za tožbe, ki so jih vložili prejemniki iz nepriglašene sistema pomoči.
- 38 Nazadnje, če bi bila tožba tožeče stranke v obravnavani zadevi razglašena za nedopustno, to ne bi kršilo načela učinkovitega sodnega varstva, saj naj bi bila pravna sredstva iz členov 241 ES in 234 ES zadovoljiva (sodba Sodišča z dne 25. julija 2002 v zadevi Unión de Pequeños Agricultores proti Svetu, C-50/00 P, Recueil, str. I-6677).
- 39 Tožeča stranka trdi, da jo posamično zadeva tisti del izpodbijane odločbe, ki se nanaša na triletno oprostitev davka od dohodka družb. Bila naj bi namreč družba iz zakona št. 142/90, torej podjetje, na katero se nanaša obravnavani sistem pomoči in ki je bilo tri leta oproščeno davka od dohodka družb, katerega izterjava je bila odrejena.
- 40 Intervenientka se v bistvu pridružuje stališču tožeče stranke in večini njenih trditev.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 41 V skladu s členom 230, četrty odstavek, ES lahko fizične ali pravne osebe sprožijo postopke zoper odločbo, ki je naslovljena na drugo osebo, le če jih ta odločba neposredno in posamično zadeva.
- 42 V skladu z ustaljeno sodno prakso lahko fizična ali pravna oseba, ki ni naslovník odločbe, trdi, da jo ta odločba posamično zadeva, le če nanjo vpliva zaradi nekaterih njenih posebnih značilnosti ali zaradi dejanskega položaja, zaradi katerega se razlikuje od vseh drugih oseb, in jo torej individualizira podobno kot naslovníka te odločbe (sodbi Sodišča z dne 15. julija 1963 v zadevi Plaumann proti Komisiji, 25/62, Recueil, str. 197, 223, in z dne 2. aprila 1998 v zadevi Greenpeace Council in drugi proti Komisiji, C-321/95 P, Recueil, str. I-1651, točki 7 in 28).
- 43 Sodišče je tako odločilo, da podjetje praviloma ne more vložiti tožbe za razglasitev ničnosti odločbe Komisije, ki prepoveduje sektorski sistem pomoči, če ga ta odločba zadeva samo zaradi njegove pripadnosti zadevnemu sektorju in statusa morebitnega prejemnika iz navedenega sistema. Taka odločba je namreč za tožeče podjetje splošni ukrep, ki se uporablja za objektivno določene položaje in ima pravne učinke za kategorijo oseb, ki so določene splošno in abstraktno (glej sodbo Sodišča z dne 2. februarja 1988 v združenih zadevah Van der Kooy in drugi proti Komisiji, 67/85, 68/85 in 70/85, Recueil, str. 219, točka 15, in zgoraj v točki 35 navedeno sodbo Alzetta, točka 37 in navedena sodna praksa).
- 44 Vendar je Sodišče v točkah 34 in 35 sodbe Sardegna Lines, navedene v točki 34 zgoraj, razsodilo tudi, da zadevna odločba podjetje Sardegna Lines posamično zadeva in da je njegova tožba zoper to odločbo dopustna, ker ga zadevna odločba v tej zadevi ni zadevala samo kot podjetje v sektorju ladijskega prevoza na Sardiniji, ki je potencialni prejemnik iz sistema pomoči za sardinijske ladjarje, ampak tudi kot dejanskega

prejemnika individualne pomoči, ki je bila dodeljena iz naslova tega sistema in za katerega je Komisija odredila vračilo (glej v tem smislu tudi zgoraj v točki 35 navedeno sodbo Alzetta, točka 39)

- 45 Zato je treba preveriti, ali ima tožeča stranka status dejanskega prejemnika individualne pomoči, ki je bila dodeljena iz naslova sektorskega sistema pomoči in za katerega je Komisija odredila vračilo (glej v tem smislu sodbo Sodišča prve stopnje z dne 20. septembra 2007 v zadevi *Salvat père & fils in drugi proti Komisiji*, T-136/05, ZOdl., str. II-4063, točka 70).
- 46 V zvezi s tem je treba poudariti, da je, prvič, iz odgovora tožeče stranke na pisna vprašanja, ki jih je v zvezi s tem postavilo Sodišče prve stopnje, razvidno, da je tožeča stranka dejanski prejemnik posamične pomoči, dodeljene v okviru zadevnega sistema pomoči. Tožeča stranka namreč trdi, da je bila deležna triletne oprostitve davka od dohodka družb v letih od 1996 do 1999. Italijanska republika tej trditvi ni nasprotovala.
- 47 Drugič, iz člena 3 izpodbijane odločbe izhaja, da je Komisija odredila vračilo zadevne pomoči.
- 48 Iz tega je razvidno, da izpodbijana odločba tožečo stranko posamično zadeva.
- 49 Glede neposrednega zadevanja tožeče stranke je treba šteti, da ker člen 3 izpodbijane odločbe obvezuje Italijansko republiko, da sprejme vse potrebne ukrepe, da prejemnik vrne pomoč, navedeno v členu 2 in nezakonito dano na razpolago, in ker je tožeča stranka prejela pomoč in jo mora vrniti, ta odločba tožečo stranko neposredno zadeva (glej v tem smislu zgoraj v točki 45 navedeno sodbo *Salvat père & fils in drugi proti Komisiji*, točka 75).

50 Iz navedenega je razvidno, da je treba to tožbo v delu, v katerem se nanaša na del izpodbijane odločbe o triletni oprostitvi davka od dohodka družb, razglasiti za dopustno.

Utemeljenost

51 Tožeča stranka v utemeljitev tožbe navaja pet tožbenih razlogov, ki se nanašajo na:

- kršitev členov 87(1) ES in 253 ES v zvezi z opredelitvijo triletne oprostitve davka od dohodka družb kot državne pomoči;
- kršitev členov 88(1) ES in 253 ES, ker je bila triletna oprostitve davka od dohodka družb opredeljena kot nova pomoč;
- kršitev členov 87(3)(c) ES in 253 ES;
- kršitev načel prepovedi diskriminacije in svobode ustanavljanja ter neobrazložitev;
- nezakonitost odreditve vračila.

Prvi tožbeni razlog: kršitev členov 87(1) ES in 253 ES v zvezi z opredelitvijo triletne oprostitve davka od dohodka družb kot državne pomoči

Trditve strank

52 Tožeča stranka v okviru tega tožbenega razloga navaja, da triletna oprostitve davka od dohodka družb ni državna pomoč v smislu člena 87(1) ES. Ta tožbeni razlog je razdeljen na tri dele, ki se nanašajo na neobstoj preiskave, neizkrivljanje konkurence in neobstoj vpliva na trgovino znotraj Skupnosti.

– Prvi del tožbenega razloga: neobstoj preiskave

53 Tožeča stranka najprej navaja, da izpodbijano odločbo zaznamuje neobstoj preiskave v zvezi z določitvijo tveganja, ki naj bi zaradi triletne oprostitve davka od dohodka družb obstajalo za konkurenco na več trgih lokalnih javnih služb. Nasprotno od Komisije meni, da ne obstaja „globalni trg lokalnih javnih služb“ in da bi Komisija morala opraviti analizo trga za proizvod in/ali geografsko področje, kar bi ji omogočilo presoditi učinke triletne oprostitve davka od dohodka družb na vsak trg posebej. Trg koncesij lokalnih javnih služb, ki je omenjen v točki 68 obrazložitve izpodbijane odločbe, naj bi bil drugačen od trga javnih služb. Tožeča stranka poleg tega navaja neobrazložitev izbire Komisije, da bo opravila splošno in abstraktno preverjanje.

54 Tožeča stranka se sklicuje tudi na Odločbo Komisije 98/182/ES z dne 30. julija 1997 o pomočeh, ki jih je dežela Furlanija - Julijska krajina (Italija) dodelila podjetjem za cestni prevoz blaga v deželi (UL 1998, L 66, str. 18). V navedeni odločbi naj bi bil namreč sistem, ki je bil vzpostavljen z nacionalno zakonodajo, opredeljen kot državna pomoč le v delu, ki se nanaša na določene sektorje. Poleg tega naj bi se nekatere pomoči – odvisno

od dejavnosti upravičenih podjetij – šteje za združljive s skupnim trgom. S to odločbo naj bi bilo dokazano, da je mogoča bolj poglobljena analiza različnih sektorjev obsežnega sistema pomoči.

55 Komisija opozarja, da ker gre v obravnavani zadevi za sistem pomoči, je morala opraviti splošno in abstraktno preverjanje. Poleg tega naj italijanski organi pred Komisijo ne bi natančno navedli, katere od zadevnih služb naj bi bile zaprte za konkurenco Skupnosti.

– Drugi del tožbenega razloga: neizkrivljanje konkurence

56 Utemeljevanje tožeče stranke temelji na treh glavnih trditvah.

57 Prvič, tožeča stranka navaja, da družbe iz zakona št. 142/90 ne delujejo na konkurenčnih trgih in da zato triletna oprostitev davka od dohodka družb, ki so je bile deležne, ni mogla izkrivljati konkurence na trgu lokalnih javnih služb.

58 Sektor proizvodnje električne energije naj bi bil namreč liberaliziran šele leta 1999 s prenosom Direktive 96/92/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. decembra 1996 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo (UL 1997, L 27, str. 20). Sicer pa naj tožeča stranka pred 31. decembrom 1999 ne bi opravljala nobene dejavnosti na trgu končnih strank, ki svobodno izbirajo svojega dobavitelja energije. Tudi distribucija električne energije naj bi bila izvzeta iz konkurence, ker je bila posledica zakonskih določb, s katerimi je bilo urejeno opravljanje teh storitev, monopolni položaj za vsako ozemeljsko območje.

- 59 Distribucija plina pa je bila liberalizirana šele leta 2000, s tem ko je bila v Italijo prenesena Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 98/30/ES z dne 22. junija 1998 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom (UL L 204, str. 1).
- 60 Komisija bi morala v obravnavani zadevi slediti pristopu, ki ga je uporabila v odločbi 98/693/ES z dne 1. julija 1998 o španskem sistemu pomoči pri nakupu industrijskih vozil Plan Renove Industrial (avgust 1994–december 1996) (UL L 329, str. 23), v kateri naj bi ugotovila, da ukrepi niso bili državne pomoči, ker ni obstajala konkurenca.
- 61 Drugič, tožeča stranka trdi, da izpodbijana odločba temelji na napačni presoji dejstev glede možnosti družb iz zakona št. 142/90, da delujejo na trgih zunaj ozemlja, za katerega je pristojna njihova referenčna občina.
- 62 Družbe iz zakona št. 142/90 naj ne bi imele prostega dostopa do lokalnih javnih služb drugih občin. Za neposredno koncesijo naj bi namreč veljala pogoj, da obstaja dogovor med temi občinami in občino, ki obvladuje zadevno družbo iz zakona št. 142/90, in splošen pogoj, da je zadoščeno interesom izvirne lokalne skupnosti.
- 63 V vsakem primeru pa tožeča stranka poudarja, da ni sodelovala pri razpisih za zbiranje ponudb za dodelitev lokalnih javnih služb na drugih zemljepisnih območjih v času, ko je veljala triletna oprostitev davka od dohodka družb. Tako naj ne bi prejela nobene ugodnosti v primerjavi z drugimi podjetji, ki niso bila enako obravnavana. Dodaja, da so imela vsa podjetja, ki so delovala v teh sektorjih, dolgoročne izključne koncesije.

64 Tretjič, tožeča stranka navaja, da so bile družbe iz zakona št. 142/90 – čeprav so bile oblikovane kot delniške družbe v večinski javni lasti in so tako sledile merilom, ki veljajo za zasebna podjetja – ustanovljene le z namenom zagotavljanja izvajanja lokalnih javnih služb. Njihovo področje delovanja naj bi bilo torej omejeno na lokalne javne službe. Zato bi bilo nepravilno trditi – to počne Komisija – da so družbe iz zakona št. 142/90 lahko delovale na drugih trgih, medtem ko so morala posebna občinska podjetja delovati le na trgih lokalnih javnih služb. Vsebina in namen dejavnosti družb iz zakona št. 142/90 naj bi bila večinoma enaka vsebini in namenu posebnih občinskih podjetij. Tožeča stranka poudarja, da je do leta 1999 le izvajala svoje dejavnosti v sektorjih, omejenih na plin in elektriko, in da je v sektorju telekomunikacij delovala šele po letu 1999.

65 Ker so bile po mnenju tožeče stranke družbe iz zakona št. 142/90 ustanovljene z namenom izvajanja javnih služb, niso sodelovale pri razpisu za zbiranje ponudb za dodelitev navedenih služb. Iz tega po navedbah tožeče stranke sledi, da trditev Komisije o obstoju konkurence zaradi pridobitve naročila ni prepričljiva, ker v sektorju javnih služb ni bilo trga, odprtega za konkurenco.

66 Sodba združenih senatov Corte suprema di cassazione (italijansko vrhovno sodišče) št. 4989 z dne 6. maja 1995, na katero se sklicuje Komisija v opombi na dnu strani 61 (točka 92 obrazložitve) izpodbijane odločbe, naj bi bila omejena na priznanje, da so družbe iz zakona št. 142/90 družbe zasebnega prava, ne da bi bilo odločeno o njihovi možnosti, da svobodno delujejo na različnih trgih. Z navedeno sodbo naj bi bilo potrjeno tudi, da naj bi bila samodejna posledica odločitve o ustanovitvi družbe iz zakona št. 142/90, da se izvajanje lokalnih javnih služb podeli izključno njej.

67 V vsakem primeru pa naj s tem, da družba uporabi dobičke od izključnega izvajanja storitve, ki je v splošnem gospodarskem interesu, za to, da svojo dejavnost razširi na sosednji trg, ki je odprt za konkurenco, ne bi bila kršena pravila o konkurenci. Zato možnost, da družbe iz zakona št. 142/90 delujejo na drugih trgih, ne bi bila argument za to, da se triletna oprostitev davka od dohodka družb opredeli kot državna pomoč.

- 68 Tožeča stranka v zvezi s členom 253 ES poudarja, da je obveznost obrazložitve posebej pomembna v splošnem okviru državnih pomoči in je bistvena, kadar se državni ukrepi, s katerimi se dodeljuje davčna prednost, tako kot v obravnavani zadevi nanašajo na pomembno število zasebnikov. Obveznost ustrezne obrazložitve je toliko nujnejša, ker gre v obravnavani zadevi za posebne trge, kakršni so trgi lokalnih javnih služb, ki jih včasih zaznamuje monopolni položaj.
- 69 Tožeča stranka trdi, da čeprav je analiza konkretnih pogojev konkurence lahko površna v običajnih industrijskih in trgovinskih sektorjih, pa ne more biti taka v sektorjih, ki jih predpisi podrobneje urejajo in so pridržani posebnim podjetjem, kot je to veljalo za lokalne javne službe v Italiji v devetdesetih letih.
- 70 V zvezi s protikonkurenčnim učinkom triletne oprostitve davka od dohodka družb na druge trge naj Komisija ne bi dokazala, da je bila konkurenca potencialno ali dejansko izkrivljena, naj ne bi podrobno opredelila zadevnih trgov in naj tudi ne bi dokazala, da je razlog za domnevno izkrivljanje triletna oprostitve davka od dohodka družb. Komisija naj bi se omejila na splošno napotitev na „trge drugih proizvodov, kjer obstaja trgovina znotraj Skupnosti“, in na „sektorje, ki niso to, kar se imenuje lokalne javne službe“ (točka 74 obrazložitve izpodbijane odločbe). Vendar bo Komisija morala širše in izčrpejše analizirati vpliv triletne oprostitve davka od dohodka družb na konkurenco v drugih sektorjih.
- 71 Izpodbijano odločbo naj bi zaznamovala tudi neobrazložitev, saj se v njej razlikuje med družbami iz zakona št. 142/90 in občinskimi podjetji, ki imajo pravno osebnost, pripadajo istim lokalnim subjektom in so upravičena do triletne oprostitve davka od dohodka družb, ne da bi bili za to navedeni razlogi.

72 Intervenantka se v bistvu pridružuje stališčem in trditvam tožeče stranke glede kršitve člena 87 ES.

73 Komisija nasprotuje vsem navedenim trditvam.

– Tretji del tožbenega razloga: neobstoj vpliva na trgovino znotraj Skupnosti

74 Tožeča stranka v bistvu navaja, da v obravnavani zadevi trgovina znotraj Skupnosti ni prizadeta. V zvezi s tem se sklicuje na dejstvo, da so lokalne javne službe neposredno dodeljene družbam iz zakona št. 142/90. Izbirni postopki naj bi bili izpeljani le na območjih, na katerih ni delovalo nobeno občinsko podjetje ali družba iz zakona št. 142/90. Tožeča stranka zavrača stališče Komisije, da naj bi občine zaradi samega obstoja triletne oprostitve davka od dohodka družb raje neposredno dodelile lokalne javne službe družbam iz zakona št. 142/90, kot da bi izpeljale razpise za zbiranje ponudb. Nasprotno navaja, da občine, če ne bi imele pristojnosti za dodelitev javnih služb z neposredno koncesijo, ne bi nobena privolila v ustanovitev družb iz zakona št. 142/90. V nasprotnem primeru bi bile občine namreč izpostavljene tveganju, da bi se v postopkih razpisov za zbiranje ponudb „njihove“ družbe iz zakona št. 142/90 znašle v konkurenci z drugimi subjekti.

75 Poleg tega se tožeča stranka sklicuje na Sporočilo Komisije z dne 20. septembra 2000 o storitvah v splošnem interesu v Evropi (UL 2001, C 17, str. 4), v katerem je Komisija razglasila, da pravila na področju konkurence veljajo le, če bi zadevne dejavnosti lahko prizadele trgovino med državami članicami. Na primer v skladu s splošnim pravilom iz točke 32 navedenega sporočila naj dejavnost, ki le obrobno vpliva na trg – kot velja za številne lokalne storitve v splošnem interesu – praviloma ne bi prizadela trgovine med državami članicami. Komisija pa ni navedla razlogov, zakaj naj v obravnavanem primeru navedeno splošno pravilo ne bi veljalo.

- 76 Tožeča stranka meni, da Komisija v izpodbijani odločbi ni dovolj obrazložila svoje presoje vpliva triletne oprostitve davka od dohodka družb na trgovino znotraj Skupnosti. Komisija naj se namreč ne bi sklicevala na bistvene pogoje vsakega od trgov lokalnih javnih služb in se je omejila na trditev, da „je mogoče izključiti le, da so občine zaradi samega obstoja pomoči v korist družb iz zakona št. 142/90 raje neposredno oddajale storitve, kot pa da bi podeljevale koncesije v okviru odprtih postopkov“.
- 77 Intervenientka se glede kršitve člena 87 ES v bistvu pridružuje stališču tožeče stranke.
- 78 Komisija meni, da je v obravnavani zadevi trgovina znotraj Skupnosti prizadeta in da je izpodbijana odločba glede tega dovolj obrazložena.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 79 Najprej je treba spomniti, da morajo biti za opredelitev pomoči v smislu člena 87(1) ES izpolnjeni vsi pogoji, zajeti v tej določbi. Prvič, iti mora za intervencijo države ali za ukrep iz državnih sredstev. Drugič, ta intervencija mora biti taka, da lahko prizadene trgovino med državami članicami. Tretjič, njenemu prejemniku mora omogočati prednost. Četrto, izkrivljati mora konkurenco ali groziti, da jo bo izkrivljala (glej sodbi Sodišča z dne 24. julija 2003 v zadevi *Altmark Trans in Regierungspräsidium Magdeburg*, C-280/00, Recueil, str. I-7747, v nadaljevanju: sodba *Altmark*, točki 74 in 75, in z dne 3. marca 2005 v zadevi *Heiser*, C-172/03, ZOdl., str. I-1627, točka 27).
- 80 V obravnavani zadevi tožeča stranka v bistvu izpodbija opredelitev triletne oprostitve davka od dohodka družb kot državno pomoč. Navaja, prvič, da bi Komisija morala

opraviti analizo za vsak trg posebej in, drugič, da dva od štirih pogojev iz člena 87(1) ES, in sicer tista glede prizadetosti trgovine znotraj Skupnosti in vpliva na konkurenco nista izpolnjena. Poleg tega naj izpodbijana odločba ne bi bila dovolj obrazložena ali naj ne bi bila obrazložena glede preučitve teh dveh pogojev.

– Prvi del tožbenega razloga: neobstoj preiskave

81 V zvezi z analizo za vsak trg posebej je treba ugotoviti, da se obravnavani ukrep uporablja za posebno skupino podjetij, in sicer za družbe iz zakona št. 142/90. Dejstvo, da je neko podjetje taka družba, je edini pogoj za to, da je lahko prejemnik iz navedenega sistema.

82 Poudariti je treba tudi, da uporaba sistema triletne oprostitve davka od dohodka družb ni omejena na posebne storitve in da dejavnosti podjetij, za katere se uporablja navedeni sistem, niso omejene na sektor javnih služb. Gre pravzaprav za en sam sistem pomoči, in ne za različne sisteme pomoči, razvrščene glede na zadevne dejavnosti ali zadevni trg.

83 Iz tega je razvidno, da Komisiji v obravnavani zadevi ni bilo treba opraviti preverjanja za vsak sektor posebej, da bi presodila, kakšni so bili učinki triletne oprostitve davka od dohodka družb.

84 V zvezi s sklicevanjem na odločbo 98/182 je treba ugotoviti, da se drugače kot zadeva, v kateri je bila izdana ta odločba, ki se je nanašala le na en sektor, obravnavana zadeva nanaša na zelo različne sektorje.

85 V zvezi z ugotovitvijo, da naj bi bil trg koncesij drugačen od trga javnih služb, je treba poudariti, da lahko lokalne skupnosti za zagotovitev javnih služb uporabijo pravno obliko koncesije ter da je trg koncesij v tem sektorju odprt za konkurenco Skupnosti in da zanj veljajo pravila iz Pogodbe ES.

86 Nazadnje je treba glede domnevne neobrazložitve poudariti, da je Komisija v točkah od 42 do 45 obrazložitve izpodbijane odločbe navedla, zakaj je opravila splošno in abstraktno preverjanje obravnavanega sistema.

87 Glede na navedeno je treba prvi del tega tožbenega predloga zavriniti.

– Drugi in tretji del prvega tožbenega razloga: neizkrivljanje konkurence in vpliv na trgovino znotraj Skupnosti

88 V zvezi z drugim in četrtem pogojem, ki sta navedena v točki 79 te sodbe, je treba opozoriti, da v okviru presoje teh pogojev Komisija ni dolžna ugotavljati resničnega vpliva pomoči na trgovino med državami članicami niti dejanskega izkrivljanja konkurence, ampak je dolžna le preučiti, ali lahko te pomoči prizadenejo to trgovino in izkrivljajo konkurenco (glej sodbo Sodišča z dne 15. decembra 2005 v zadevi Unicredito Italiano, C-148/04, ZOdl., str. I-11137, točka 54 in navedena sodna praksa).

89 Spomniti je treba tudi, da se v primeru sistema pomoči Komisija lahko omeji na preučitev značilnosti spornega sistema, zato da v obrazložitvi svoje odločbe presodi, ali zaradi podrobnih pravil, ki so predvidena s tem sistemom, ta daje ugodnosti predvsem podjetjem, ki sodelujejo v trgovini med državami članicami (sodba Sodišča z dne 7. marca 2002 v zadevi Italija proti Komisiji, C-310/99, Recueil, str. I-2289).

- 90 Sicer pa je treba opozoriti, da lahko vsaka pomoč, dodeljena podjetju, ki opravlja dejavnost na trgu Skupnosti, povzroči izkrivljanje konkurence in prizadene trgovino med državami članicami (glej sodbo Sodišča prve stopnje z dne 6. marca 2002 v združenih zadevah Diputación Foral de Álava proti Komisiji, T-92/00 in T-103/92, Recueil, str. II-1385, točka 72 in navedena sodna praksa).
- 91 Poleg tega ne obstaja prag ali odstotek, do katerega bi se lahko štel, da trgovina med državami članicami ni prizadeta. Sorazmerno majhen obseg pomoči ali sorazmerna majhnost podjetja, ki prejme pomoč, namreč *a priori* ne izključujeta možnosti, da bi bila trgovina med državami članicami prizadeta (sodbi Sodišča z dne 21. marca 1990 v zadevi Belgija proti Komisiji, imenovana Tubemeuse, C-142/87, Recueil, str. I-959, točka 43, in z dne 14. septembra 1994 v združenih zadevah Španija proti Komisiji, od C-278/92 do C-280/92, Recueil, str. I-4103, točka 42, ter zgoraj v točki 79 navedena sodba Altmark, točka 81).
- 92 Poleg tega je Sodišče navedlo, da nikakor ni izključeno, da javna subvencija, ki se dodeli podjetju, ki opravlja le lokalne in regionalne prevozne storitve, in ne prevoznih storitev zunaj države, kjer je ustanovljeno, lahko vseeno vpliva na trgovino med državami članicami v smislu člena 87(1) ES. Kadar država članica dodeli javno subvencijo podjetju, lahko obseg opravljanja prevoznih storitev tega podjetja iz tega razloga ostane enak ali se poveča, zaradi česar imajo podjetja, ki so ustanovljena v drugih državah članicah, manj možnosti za opravljanje prevoznih storitev na trgu te države članice (zgoraj v točki 79 navedena sodba Altmark, točki 77 in 78).
- 93 Ker gre v obravnavani zadevi, prvič, za pogoj glede izkrivljanja konkurence, je treba ugotoviti, da čeprav je tožeča stranka res trdila, da družbe iz zakona št. 142/90 niso delovale na konkurenčnih trgih, pri čemer se je sklicevala zlasti na sektorje, v katerih deluje sama, pa tožeča stranka ni predložila nobenega veljavnega dokaza, s katerim bi podkrepila trditve, da relevantni gospodarski sektorji javnih služb takrat niso bili odprti za konkurenco. V zvezi s tem je treba opozoriti, da gre v obravnavani zadevi za sistem pomoči, ki zajema več sektorjev, in ne za več sistemov pomoči, od katerih se vsak nanaša na poseben sektor.

- 94 Dejstvo, da se zadevni sistem pomoči nanaša le na družbe iz zakona št. 142/90, ne glede na njihove dejavnosti, in okoliščina, da te družbe dejansko delujejo v različnih sektorjih gospodarstva – kot je že bilo navedeno v točkah od 81 do 83 te sodbe – zadostujeta za ugotovitev, da lahko zadevni ukrep vpliva na konkurenco in trgovino med državami članicami.
- 95 V zvezi z tem je treba opozoriti, da je – kot navaja Komisija v točkah 73 in 84 obrazložitve izpodbijane odločbe – nekatere od zadevnih sektorjev, na primer sektorje farmacevtskih izdelkov, smeti, plina, elektrike in vode, v trenutku, ko je začel veljati obravnavani ukrep, zaznamovala določena stopnja konkurence.
- 96 Poleg tega dejavnosti družb iz zakona št. 142/90 niso omejene na sektor lokalnih javnih služb. Sporni ukrep lahko zato spodbudi širitev navedenih družb na druge trge, odprte za konkurenco, in s tem povzroči izkrivljanje celo v sektorjih, ki niso sektorji lokalnih javnih služb. V zvezi s tem iz zakona št. 142/90, kakor ga razlagata Corte suprema di cassazione v sodbi št. 4989 z dne 6. maja 1995 in Consiglio di Stato (italijanski državni svet) v sodbi št. 4586 z dne 3. septembra 2001, sledi, da imajo družbe iz zakona št. 142/90 možnost delovati na drugih ozemljih v Italiji in tujini ter na področjih, ki niso področja javnih služb iz njihovih statotov, razen če jim to močno zmanjšuje vire in sredstva in lahko škoduje referenčni skupnosti.
- 97 V zvezi s tem je treba ugotoviti, da temu sledi tudi statut tožeče stranke. Iz navedenega statuta je namreč razvidno, da lahko tožeča stranka ustanovi sedeže, predstavništva, hčerinske družbe in podružnice v Italiji in tujini. Iz tega statuta je razvidno tudi, da namen dejavnosti zajema široko področje delovanja. Poleg tega je določeno, da lahko tožeča stranka pridobi udeležbo in koristi v drugih družbah ali podjetjih, tako italijanskih kot tujih, katerih cilj delovanja je podoben, soroden ali dopolnilen.

- 98 V zvezi s trditvijo tožeče stranke, da pravila o konkurenci sama po sebi ne ovirajo tega, da bi bili dobički, ustvarjeni z opravljanjem javne službe, lahko uporabljeni za razširitev dejavnosti na drug trg, je treba opozoriti, da če družba, ki je prejela državno pomoč in je zato lahko povečala svoje dobičke, razširi svojo dejavnost na drug trg, odprt za konkurenco, ni mogoče izključiti določenega vpliva na konkurenco.
- 99 Nazadnje je treba ugotoviti, kot navaja Komisija, da v sektorjih, v katerih delujejo družbe iz zakona št. 142/90, podjetja tekmujejo za podelitev koncesij za izvajanje lokalnih javnih služb v različnih občinah in da je trg navedenih koncesij trg, ki je odprt za konkurenco (točki 67 in 68 obrazložitve izpodbijane odločbe). Ni pomembno, da tožeča stranka ni sodelovala pri nobenem razpisu za zbiranje ponudb za dodelitev lokalnih javnih služb na drugih zemljepisnih območjih v času, ko je veljala triletna oprostitvev davka od dohodka družb.
- 100 Trditev, ki se nanaša na neobstoje konkurence in torej na vpliv na trgovino med državami, ker naj bi bilo opravljanje zadevnih storitev dejansko neposredno oddano družbam iz zakona št. 142/90, je treba zavrnilo. Po eni strani neposredna dodelitev ne vpliva na ugotovitev iz zgornjih točk, da je bila za zadevni trg značilna vsaj določena stopnja konkurence. Po drugi strani naj bi bil namen trditve predvsem dokazati omejevalne učinke obravnavanega ukrepa na konkurenco, in ne neobstoje konkurence na zadevnem trgu. Kot poudarja Komisija v točki 71 obrazložitve izpodbijane odločbe, je namreč mogoče izključiti le, da je sam obstoj pomoči v korist družb iz zakona št. 142/90 spodbudil občine, da so jim raje neposredno oddajale storitve, kot pa da bi podeljevale koncesije v okviru odprtih postopkov.
- 101 Kar natančneje zadeva vprašanje, ali je zadevni ukrep izkrivljal ali bi lahko izkrivljal stopnjo konkurence, ki je obstajala na trgu, je treba ugotoviti, da je obravnavani ukrep okrepljen konkurenčni položaj družb iz zakona št. 142/90 v primerjavi z vsemi drugimi italijanskimi ali tujimi podjetji, ki so delovala na zadevnem trgu. Kot pravilno navaja Komisija v točki 62 obrazložitve izpodbijane odločbe, so podjetja, ki nimajo pravne oblike kapitalske družbe in katerih kapital ni v večinski lasti lokalnih skupnosti,

v slabšem položaju, če želijo sodelovati pri razpisu za zbiranje ponudb za oddajo izvajanja določene službe na določenem ozemlju.

- 102 Iz navedenega je razvidno, da zadevni ukrep izkrivlja ali bi lahko izkrivljaj konkurenco v smislu člena 87(1) ES.
- 103 Drugič, v zvezi s pogojem, ki se nanaša na prizadetost trgovine med državami, je treba najprej opozoriti, da dejstvo, da družbe iz zakona št. 142/90 delujejo same na nacionalnem trgu ali ozemlju, na katerem so ustanovljene, ni odločilno. Zadevni ukrep namreč prizadene trgovino med državami, če imajo podjetja, ki so ustanovljena v drugih državah članicah, manj možnosti za izvajanje svojih storitev na italijanskem trgu (glej točko 92).
- 104 Komisija je tako v točki 70 obrazložitve izpodbijane odločbe pravilno ugotovila, da je obravnavani ukrep lahko oviral tuja podjetja, ki so se želela ustanoviti v Italiji ali tam ponujati svoje storitve, in je torej prizadel trgovino med državami članicami v smislu člena 87(1) ES.
- 105 Po eni strani sporni ukrep namreč škoduje tujim podjetjem, ki oddajo ponudbe za pridobitev lokalne koncesije za javne službe v Italiji, ker lahko javna podjetja, ki so prejemniki pomoči iz obravnavanega sistema, predložijo bolj konkurenčne cene kot njihovi nacionalni konkurenti ali konkurenti iz Skupnosti, ki niso prejemniki pomoči iz tega sistema. Po drugi strani je posledica zadevnega ukrepa, da so naložbe v sektor lokalnih javnih služb v Italiji (na primer s pridobitvijo večinskih deležev) za podjetja iz drugih držav članic manj zanimive, ker pridobljena podjetja ne bi bila upravičena do ugodnosti (ali bi jo lahko izgubila) zadevnega ukrepa zaradi značilnosti svojih novih delničarjev (glej točko 69 obrazložitve izpodbijane odločbe).

- 106 Kar zadeva očitano neobrazložitev izpodbijane odločbe v zvezi s tema pogojeva, je treba poudariti, da je Komisija v točkah od 62 do 64, 69, 73 in 74 obrazložitve izpodbijane odločbe jedrnato, vendar jasno, navedla razloge, zaradi katerih je menila, da je triletna oprostitve davka od dohodka družb lahko izkrivljala konkurenco in prizadela trgovino med državami članicami. Poleg tega, kot je že bilo navedeno, Komisiji ni treba dokazati dejanskih učinkov že dodeljenih pomoči (sodba Sodišča z dne 14. februarja 1990 v zadevi Francija proti Komisiji, C-301/87, Recueil, str. I-307, točka 33).
- 107 Iz navedenega je razvidno, da opredelitev triletno oprostitve davka od dohodka družb v izpodbijani odločbi kot državne pomoči ni napačna in da je treba zato drugi in tretji del tega tožbenega razloga zavrni.
- 108 Ta tožbeni razlog je torej treba v celoti zavrni.

Drugi tožbeni razlog: kršitev členov 88(1) ES in 235 ES, ker je bila triletna oprostitve davka od dohodka družb opredeljena kot nova pomoč

Trditve strank

- 109 Tožeča stranka podredno navaja, da je triletna oprostitve davka od dohodka družb veljavna pomoč in da je Komisija zato z izpodbijano odločbo kršila člen 88(1) in (2) ES.

- 110 Trdi, da je triletna oprostitve davka od dohodka obstajala, preden je začela veljati Pogodba ES. Ta oprostitve naj bi za občinska in posebna podjetja veljala namreč že od začetka prejšnjega stoletja in naj bi bila podaljšana za družbe iz zakona št. 142/90 v obliki triletno oprostitve davka od dohodka družb.
- 111 Da bi še bolj podprla svoje utemeljevanje, se tožeča stranka sklicuje na sodbi Sodišča z dne 9. avgusta 1994 v zadevi *Namur-Les assurances du crédit* (C-44/93, Recueil, str. I-3829, točka 33) in Sodišča prve stopnje z dne 30. aprila 2002 v združenih zadevah *Government of Gibraltar proti Komisiji* (T-195/01 in T-207/01, Recueil, str. II-2309), iz katerih je po njenem mnenju razvidno, da mora Komisija preveriti nove vidike spremenjenega sistema pomoči. V obravnavani zadevi pa naj se področje dejavnosti podjetij, zadolženih za izvajanje javnih služb, ne bi spremenilo. Tožeča stranka namreč navaja, da je bil namen zakona št. 142/90 omogočiti lokalnim subjektom, da uredijo svoje lokalne službe v pravni obliki, ki je drugačna od pravne oblike občinskih podjetij.
- 112 Po mnenju tožeče stranke je obrazložitev iz izpodbijane odločbe nelogična in kontradiktorna. Po eni strani naj bi namreč Komisija v okviru preverjanja oprostitve davkov na prenose priznala, da so občinska podjetja in družbe iz zakona št. 142/90 v bistvu isti gospodarski subjekti. Po drugi strani pa naj bi pri presoji triletno oprostitve davka od dohodka družb štela, da so družbe iz zakona št. 142/90 subjekti, ki se gospodarsko in vsebinsko razlikujejo od občin. Komisija naj bi v izpodbijani odločbi ugotovila, da oprostitve davka na prenose ni državna pomoč. Ker pa naj bi bili pogoji za upravičenost do te oprostitve in pogoji za upravičenost do triletno oprostitve davka od dohodka družb enaki, bi Komisija morala šteti, da tudi slednja oprostitve ni državna pomoč.
- 113 Poleg tega naj bi člen 1(b)(v) Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [88 ES] (UL L 83, p. 1) določal, da „[č]e nekateri ukrepi postanejo pomoč zaradi liberalizacije dejavnosti s pravnimi predpisi Skupnosti, se takšni ukrepi ne štejejo kot veljavna pomoč po datumu, določenem za liberalizacijo“. To naj bi pomenilo, da triletno oprostitve davka od dohodka družb

v obdobju do liberalizacije zadevnih sektorjev ni mogoče šteti za novo pomoč, saj obstaja v sektorjih, ki niso odprti za konkurenco.

- 114 Zaradi teh razlogov tožeča stranka trdi, da izpodbijana odločba ni obrazložena.
- 115 Intervenientka se v bistvu pridružuje stališču in trditvam tožeče stranke.
- 116 Komisija nasprotuje tem trditvam in se sklicuje na točke od 86 do 91 obrazložitve izpodbijane odločbe. Dodaja, da naj bi ugotovitev iz izpodbijane odločbe zdaj potrjeval člen 4 Uredbe Komisije (ES) št. 794/2004 z dne 21. aprila 2004 o izvajanju Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 (UL L 140, str. 1).

Presoja Sodišča prve stopnje

- 117 Sodišče je v zgoraj v točki 111 navedeni sodbi Namur-Les assurances du crédit (točka 13) razsodilo, da je tako iz vsebine kot iz ciljev določb člena 88 ES razvidno, da je treba pomoči, ki obstajajo pred dnevom začetka veljavnosti Pogodbe ES, in pomoči, ki bi se lahko zakonito izvedle pod pogoji iz odstavka 3 člena 88 ES, vključno s pomočmi, ki so posledica razlage tega člena, ki jo je dalo Sodišče v sodbi z dne 11. decembra 1973 v zadevi Lorenz (120/73, Recueil, str. 1471, točke od 4 do 6), šteti za veljavne pomoči v smislu odstavka 1 tega člena, medtem ko je treba ukrepe, katerih namen je ustanoviti ali spremeniti pomoči, šteti za nove pomoči, za katere velja obveznost priglasitve iz odstavka 3, pri čemer je poudarjeno, da se spremembe lahko nanašajo bodisi na veljavne pomoči bodisi na prvotne osnutke, ki so bili priglašeni Komisiji.

- 118 Glede veljavne pomoči je člen 1(b) Uredbe št. 659/1999 povzel in uzakonil pravila, ki izhajajo iz sodne prakse.
- 119 V skladu s to določbo veljavna državna pomoč pomeni:
- i) pomoč, ki je obstajala pred začetkom veljavnosti Pogodbe v zadevnih državah članicah;
  - ii) odobreno pomoč, to je sisteme pomoči in individualno pomoč, ki sta jo odobrila Komisija ali Svet;
  - iii) pomoč, za katero se šteje, da je bila odobrena, ker Komisija ni sprejela odločbe v roku dveh mesecev, ki načeloma začne teči naslednji dan od prejema popolnega obvestila in ki ga ima na voljo za izvedbo predhodnega preizkusa;
  - iv) pomoč, pri kateri je potekel desetletni zastaralni rok za zahtevo za vračilo pomoči;
  - v) pomoč, za katero se šteje, da je veljavna, ker je mogoče ugotoviti, da takrat, ko se je začela izvajati, ni bila pomoč, pozneje pa je postala pomoč zaradi razvoja skupnega trga in je država članica ni spremenila. Če nekateri ukrepi postanejo pomoč zaradi liberalizacije dejavnosti s pravnimi predpisi Skupnosti, se takšni ukrepi ne štejejo kot veljavna pomoč po datumu, določenem za liberalizacijo.

- 120 Dalje je treba v skladu s členom 1(c) navedene uredbe vsako spremembo veljavne pomoči šteti za novo pomoč.
- 121 V bistvu so ukrepi, katerih namen je ustanoviti pomoči ali spremeniti veljavne pomoči, nove pomoči. Natančneje, če sprememba vpliva na samo vsebino prvotnega sistema, je ta sistem spremenjen v nov sistem pomoči. Če je mogoče nov element očitno ločiti od prvotnega sistema, pa ne gre za tako bistveno spremembo (zgoraj v točki 111 navedena sodba Government of Gibraltar, točke od 109 do 111).
- 122 V obravnavani zadevi ni sporno, da oprostitev ne spada pod drugi, tretji in četrti primer iz člena 1(b) Uredbe št. 659/1999, ki dopuščajo, da se ukrep pomoči šteje za veljavno pomoč. Poleg tega se tožeča stranka nanje ne sklicuje.
- 123 V zvezi s prvim primerom iz člena 1(b) Uredbe št. 659/1999 je treba najprej ugotoviti, da je bila triletna oprostitev davka od dohodka družb določena z uredbo-zakonom št. 331/93 in zakonom št. 549/95. Leta 1990, ko je bila z zakonom št. 142/90 izvedena reforma zakonskih ukrepov, ki so jih imele na voljo občine za upravljanje lokalnih javnih služb in med katerimi je bila možnost ustanovitve družb z omejeno odgovornostjo in družb z večinskim deležem v javni lasti, ni bila za te družbe določena nobena oprostitev davka od dohodka družb.
- 124 Vse družbe iz zakona št. 142/90, ustanovljene med letom 1990 in 30. avgustom 1993, ko je začel veljati člen 66 uredbe-zakona št. 331/93, so bile namreč davčne zavezanke za davek od dohodka.
- 125 Kot pravilno navaja Komisija v točki 91 obrazložitve izpodbijane odločbe, je zato moral italijanski zakonodajalec – da je davčno ureditev, ki velja za lokalne skupnosti, razširil

na družbe iz zakona št. 142/90 – sprejeti novo zakonodajo več desetletij po začetku veljavnosti Pogodbe ES.

- 126 Poleg tega, tudi če se prizna, da je bila oprostitvev davkov za občinska podjetja uvedena pred začetkom veljavnosti Pogodbe ES in da je ostala v veljavi do leta 1995, pa se družbe iz zakona št. 142/90 bistveno razlikujejo od občinskih podjetij. Razširitev davčnih ugodnosti, ki so obstajale za občinska in posebna podjetja, na novo kategorijo prejemnikov, kot so družbe iz zakona št. 142/90, pomeni spremembo, ki jo je mogoče ločiti od prvotne ureditve. Kot je navedeno v sodbi Consiglio di Stato št. 4586 z dne 3. septembra 2001, namreč obstajajo zakonske razlike med družbami iz zakona št. 142/90 in občinskimi podjetji, zlasti zaradi dejstva, da za prve ne velja stroga ozemeljska omejitev, ki velja za druge, in da so področja delovanja prvih precej širša. Kot je že bilo poudarjeno v točki 96 zgoraj, imajo tako družbe iz zakona št. 142/90 možnost delovanja zunaj referenčnega ozemlja v Italiji in tujini ter na področjih, ki niso področja javnih služb iz njihovih statutih, razen če jim to močno zmanjšuje vire in sredstva in lahko škoduje referenčni skupnosti.
- 127 Zato je bila zakonodaja, ki določa področje stvarnega in geografskega delovanja družb iz zakona št. 142/90, tudi če so te nasledile občinska podjetja v njihovih pravicah in obveznostih, bistveno spremenjena.
- 128 Zato je treba ugotoviti, da člen 1(b)(i) Uredbe št. 659/1999 ne velja za triletno oprostitvev davka od dohodka družb, ki je bila uvedena z določbami člena 3(70) zakona št. 549/95 v povezavi s členom 66(14) uredbe-zakona št. 331/93.
- 129 V zvezi z drugim stališčem tožeče stranke, ki temelji na členu 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999, je treba ugotoviti, da se ta določba lahko uporablja le za ukrepe, ki v času, ko so bili izvedeni, niso bili pomoči. V zvezi s tem zadostuje ugotovitev, da je bil

obravnavani ukrep sprejet, ko so bili trgi v vsakem primeru, čeprav zelo verjetno do različne mere, odprti za konkurenco. Zato je treba šteti, da člen 1(b)(v) Uredbe št. 659/1999 ne velja za triletno oprostitev davka od dohodka družb.

¹³⁰ Zato ni mogoče ugotoviti, da ni obrazložitve. Zaradi dejstva, da je obstajala konkurenca v sektorjih, v katerih delujejo družbe iz zakona št. 142/90, je Komisija zavrnila trditev, da je treba obravnavani ukrep šteti za obstoječo pomoč (točke od 82 do 85 izpodbijane odločbe).

¹³¹ Nazadnje, glede očitane nasprotja med, po eni strani, preverjanjem oprostitve davka na prenose, v skladu s katerim so občinska podjetja in družbe iz zakona št. 142/90 v bistvu isti gospodarski subjekti, in, po drugi strani, preverjanjem triletne oprostitve davka od dohodka družb, v skladu s katerim se občinska podjetja in družbe iz zakona št. 142/90 štejejo za gospodarske in vsebinsko različne subjekte, je treba ugotoviti, da je Komisija v izpodbijani odločbi ocenila – pri čemer se je oprla na podatke, ki jih je predložila italijanska vlada – da je bila prva oprostitev upravičena z značilnostmi in splošno ureditvijo zadevnega sistema. Ne da bi bilo treba odločati o utemeljenosti te presoje, je treba poudariti, da dejstvo, da je Komisija morebiti storila napako glede oprostitve davka na prenose, ne pomeni, da je treba drugi del izpodbijane odločbe razglasiti za nič.

¹³² Glede na navedeno je treba ugotoviti, da zadevni ukrep ne pomeni veljavne pomoči. Drugi tožbeni razlog je treba zato zavrnil.

Tretji tožbeni razlog: kršitev členov 87(3)(c) ES in 253 ES

Trditve strank

- 133 Tožeča stranka trdi, da je Komisija storila napako, ker triletne oprostitve davka od dohodka družb ni štela za državno pomoč, ki je v skladu s členom 87(3)(c) ES združljiva s skupnim trgom.
- 134 Navaja, da je triletna oprostitve davka od dohodka družb omogočila preoblikovanje zadevnih podjetij in prehod iz monopolnega gospodarstva na konkurenčni trg. Komisija bi torej morala uporabiti enako razlogovanje kot v svoji odločbi z dne 10. novembra 1999 o prehodnih določbah za ukinitve oprostitve davka od dohodka družb za občinska prevozna podjetja (UL C 379, str. 11) in v svoji odločbi 2000/410/ES z dne 22. decembra 1999 o sistemu pomoči, ki ga Francija namerava izvesti v korist francoskega pristaniškega sektorja (UL 2000, L 155, p. 52). V teh dveh odločbah naj bi se uporaba člena 87(3)(c) ES za državne ukrepe namreč nanašala le na zagotavljanje prehoda monopolnega sistema na liberaliziran sistem s postopkom privatizacije družb, ki so delničarke zadevnih družb.
- 135 Tožeča stranka trdi, da brez sprejetja triletne oprostitve davka od dohodka družb občine ne bi nikoli preoblikovale svojih občinskih podjetij v družbe iz zakona št. 142/90. Poleg tega naj bi bila v skladu s tem ukrepom zagotovljena tako preglednost finančnih odnosov med javnimi organi in družbami iz zakona št. 142/90 kot tudi prehodno obdobje, zato da bi se omogočilo preoblikovanje podjetij brez vpliva na nepretrganost izvajanja javnih služb. Dalje naj bi bila obravnavana podjetja soočena z velikimi pritiski v zvezi s svojim ozemljem in področjem delovanja. Ker je bilo področje delovanja družb iz zakona št. 142/90 omejeno, naj bi bila triletna oprostitve davka od dohodka družb utemeljena.

- 136 V zvezi z osebnim položajem tožeča stranka navaja, da je po tem, ko je bila leta 1988 privatizirana, izvedla bistveno reorganizacijo in preoblikovanje svojih naprav, od česar je imelo mesto Milano veliko korist.
- 137 Intervenientka se v bistvu pridružuje stališču in navedbam tožeče stranke.
- 138 Komisija se sklicuje na točko 97 in naslednje obrazložitve izpodbijane odločbe in nasprotuje utemeljenosti tega tožbenega razloga.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 139 Najprej je treba opozoriti, da ima Komisija na področju člena 87(3) ES široko diskrecijsko pravico (sodba Sodišča z dne 24. februarja 1987 v zadevi Deufil proti Komisiji, 310/85, Recueil, str. 901, točka 18). Nadzor sodišča Skupnosti se mora omejiti na presojo, ali so bila spoštovana pravila postopka in obveznosti obrazložitve, ali je bilo dejansko stanje, na katerega se opira izpodbijana odločba, pravilno ugotovljeno, ali je bila storjena očitna napaka pri presoji in ali je prišlo do zlorabe pooblastil.
- 140 V zvezi z obrazložitvijo je v obravnavani zadevi iz izpodbijane odločbe razvidno, da je Komisija na podlagi člena 87(3)(c) ES preverila, ali je bilo pomoč mogoče razglasiti za združljivo s skupnim trgov, prvič, glede na relevantne smernice in, drugič, neodvisno od teh smernic. V zvezi s tem je navedla razloge, zaradi katerih je pomoč razglasila za nezdružljivo s skupnim trgov (točka 97 in naslednje obrazložitve izpodbijane odločbe).

141 Iz spisa je jasno razvidno, da pogoji, potrebni za to, da bi za triletno oprostitev davka od dohodka družb veljala izjema iz člena 87(3)(c) ES, niso bili izpolnjeni. Triletna oprostitev davka od dohodka družb ni bila namenjena ponovni vzpostavitvi rentabilnosti prejemnikov niti ni bila omejena na podjetja v težavah. Tudi če bi bilo tako, ni bil predložen noben načrt za preoblikovanje in noben ukrep za izravnavo izkrivljanj konkurence, povezanih z obravnavano dodelitvijo pomoči. V skladu s sodno prakso pa morajo biti pomoči podjetjem v težavah, da bi bile razglašene za združljive s skupnim trgom na podlagi člena 87(3)(c) ES, povezane z jasnim načrtom za preoblikovanje, ki mora biti Komisiji predstavljen z vsemi potrebnimi podrobnostmi (sodba Sodišča z dne 22. marca 2001 v zadevi Francija proti Komisiji, C-17/99, Recueil, str. I-2481, točka 45).

142 V zvezi z navedbo, da naj bi obravnavani ukrep olajšal prehod iz monopolnega gospodarstva na konkurenčni trg, je treba poudariti, da tožeča stranka ni dokazala, s čim naj bi obravnavani ukrep povzročil krepitev konkurence. Kot je bilo že navedeno, je zadevne trge namreč že zaznamovala določena stopnja konkurence, torej jo je obravnavani ukrep lahko izkrivljal.

143 Glede očitane protislovja z drugimi odločbami Komisije, s katerimi je bil odobren prehodni sistem, je treba poudariti, da je iz dveh odločb, na katere se sklicuje tožeča stranka, razvidno, da nista primerljivi. Kot pravilno navaja Komisija v zvezi z odločbo z dne 10. novembra 1999, je bilo prejemnikom davčne oprostitve iz te zadeve prepovedano sodelovati pri razpisu za oddajo ponudb zunaj njihovega referenčnega ozemlja do odprtja njihovih domačih trgov. V odločbi 2000/410 pa je bila dodelitev pomoči vezana na izvedbo naložb z namenom prenosa in zamenjave obstoječe opreme.

144 Tretji tožbeni razlog je treba zato zavrnil.

Četrti tožbeni razlog: kršitev načel prepovedi diskriminacije in svobode ustanavljanja ter neobrazložitev

Trditve strank

- ¹⁴⁵ Tožeča stranka izpodbija kršitev načel prepovedi diskriminacije in svobode ustanavljanja, ki jo je Komisija očitala v izpodbijani odločbi, in trdi, da izpodbijana odločba v zvezi s tem ni obrazložena.
- ¹⁴⁶ Tožeča stranka najprej trdi, da je treba splošno načelo prepovedi diskriminacije razlikovati od načela svobode ustanavljanja, ki je po njenem mnenju posebno. Po njenem mnenju triletna oprostitvev davka od dohodka družb ne krši teh načel.
- ¹⁴⁷ Tožeča stranka zanika, da podjetja iz drugih držav članic in italijanska podjetja, ki niso nastala s preoblikovanjem občinskega podjetja v družbo iz zakona št. 142/90, izpolnjujejo pogoje, da bi bila upravičena do triletno oprostitve davka od dohodka družb. Ta oprostitvev naj se torej ne bi uporabljala diskriminatorno, zato da bi se dala prednost italijanskim podjetjem.
- ¹⁴⁸ Možnost pridobiti triletno oprostitvev davka od dohodka družb naj ne bi bila odvisna niti od nacionalne pripadnosti podjetja niti od značilnosti družb, saj dejstvo – kot trdi Komisija v točki 121 izpodbijane odločbe – da podjetje izpolnjuje merila za upravičenost do triletno oprostitvev davka od dohodka družb, ni odvisno le od njegove pravne oblike (in sicer nekdanji javni subjekt, preoblikovan v delniško družbo) in njegovih delničarjev (v večinski lasti javnega organa). Tožeča stranka zato trdi tudi, da je izpodbijana odločba protislovna.

149 Poleg tega naj bi dejstvo, da je bilo družbam iz zakona št. 142/90 zaupano neposredno in izključno izvajanje lokalnih javnih služb na ozemlju njihove referenčne občine, izključilo možnost, da bi katero koli drugo podjetje, italijansko ali iz druge države članice, poseglo na trg teh služb.

150 Po mnenju tožeče stranke lahko podjetja iz drugih držav članic, ki imajo manjšinski delež v družbi iz zakona št. 142/90, posredno uživajo prednosti triletne oprostitve davka od dohodka družb.

151 Načelo prepovedi diskriminacije naj bi zahtevalo tudi, da se različni položaji ne obravnavajo enako. Ker družbe iz zakona št. 142/90 zaradi omejenega področja delovanja niso bile v enakem položaju kot „običajne“ družbe, naj bi bila triletna oprostitvev davka od dohodka družb utemeljena.

152 Intervenientka se v bistvu pridružuje stališču tožeče stranke.

153 Komisija meni, da ta tožbeni razlog ni utemeljen. V zvezi s tem opozarja, da v skladu z ustaljeno sodno prakso državna pomoč, ki krši določbe Pogodbe ES, ne pa člena 87 ES, ne more biti razglašena za združljivo s skupnim trgovom.

Presoja Sodišča prve stopnje

- 154 Najprej je treba opozoriti, da sta bila prvi in tretji tožbeni razlog zavrnjena, ker je triletna oprostitvev davka od dohodka družb pomoč in ker niso izpolnjeni pogoji, da bi zanjo lahko veljala izjema iz člena 87(3) ES. Razglasitev nezdržljivosti triletno oprostitve davka od dohodka družb s skupnim trgom zaradi kršitve načel prepovedi diskriminacije in svobode ustanavljanja se tako nanaša na podredno obrazložitev v izpodbijani odločbi. Četrty tožbeni razlog je zato neupošteven.
- 155 Četrty tožbeni razlog je treba zato zavrniti.

Pety tožbeni razlog: nezakonitost odreditve vračila

Trditve strank

- 156 Tožeča stranka trdi, da odreditev vračila krši Pogodbo ES in pravna pravila o njeni uporabi. Po mnenju tožeče stranke Komisija v izpodbijani odločbi nepogojno in splošno nalaga Italijanski republiki, naj izterja vse ugodnosti, od katerih naj bi imele korist vse družbe iz zakona št. 142/90, čeprav je Komisija priznala, da obstaja možnost, da so nekatere pomoči – ki pa jih ni identificirala – združljive s Pogodbo ES. Komisija naj bi v izpodbijani odločbi namreč ohranila možnost, da za nekatere posamezne primere velja pravilo *de minimis* ali da se glede na položaj prejemnika štejejo za veljavne pomoči ali da so zaradi razlogov posameznega primera združljivi s skupnim trgom.

157 Izpodbijana odločba naj bi bila torej nezakonita iz dveh razlogov: po eno strani, ker Komisija nalaga vračilo pomoči, ki so morda združljive s Pogodbo ES, in, po drugi strani, ker Italijanski republiki nalaga, da opredeli, kateri konkretni ukrepi so pomoči. Sodelovanje, ki ga mora ponuditi Komisija, naj ne bi moglo ublažiti negotovosti zaradi zadevnega postopka izterjave.

158 Intervenientka se pridružuje stališču tožeče stranke.

159 Komisija zavrača stališče tožeče stranke, da abstraktna presoja sistema pomoči brez podrobnega preverjanja posameznih primerov uporabe ne more biti podlaga za odreditev vračila.

Presoja Sodišča prve stopnje

160 Kot je bilo poudarjeno v točki 89, je ustaljena sodna praksa, da se v primeru sistema pomoči Komisija lahko omeji na preučitev značilnosti sistema.

161 Iz sodne prakse je tudi razvidno, da ni potrebno, da bi negativna odločba o sistemu pomoči vsebovala preučitev pomoči, ki so bile na podlagi tega sistema dodeljene v posameznih primerih. Šele ob vračilu pomoči je treba preveriti posamezen položaj vsakega zadevnega podjetja (zgoraj v točki 89 navedena sodba Italija proti Komisiji, točka 91).

- 162 Dalje je treba opozoriti, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso odprava nezakonite pomoči z vračilom pomoči in plačilom, če je potrebno, pripadajočih obresti logična posledica ugotovitve njene nezdržljivosti s skupnim trgom (zgoraj v točki 91 navedena sodba Tubemeuse, točka 66, ter sodbi z dne 14. januarja 1997 v zadevi Španija proti Komisiji, C-169/95, Recueil, str. I-135, točka 47, in z dne 29. junija 2004 v zadevi Komisija proti Svetu, C-110/02, ZOdl., str. I-6333, točka 41).
- 163 V zvezi s tem je treba poudariti tudi, da ta sodna praksa velja tako za posamezno pomoč kot za pomoči, plačane v okviru sistema pomoči.
- 164 Vendar pa splošna in abstraktna preučitev sistema pomoči ne izključuje možnosti, da za znesek, dodeljen na podlagi tega sistema, v posameznem primeru ne velja prepoved iz člena 87(1) ES, na primer zaradi dejstva, da za posamezno dodelitev pomoči velja pravilo *de minimis*. To pojasnjuje pridrške iz točk 72, 85 in 126 obrazložitve izpodbijane odločbe.
- 165 Kadar Komisija sprejme odločbo o razglasitvi pomoči za nezdržljivo s skupnim trgom, je vloga nacionalnih organov res omejena na izvršitev te odločbe in v zvezi s tem nimajo nobene diskrecijske pravice (sodba Sodišča z dne 22. marca 1977 v zadevi Steinicke & Weinlig, 78/76, Recueil, str. 595, točka 10). To pa nacionalnim organom ne preprečuje, da pri izvrševanju navedene odločbe upoštevajo navedene pridrške. Zato nasprotno od tega, kar navaja tožeča stranka, Komisija odredi le vračilo pomoči v smislu člena 87 ES, in ne zneskov, ki kljub temu, da so bili plačani na podlagi obravnavanega sistema, niso pomoči ali so veljavne pomoči ali združljive pomoči v skladu z uredbo o skupinskih izjemah, pravili *de minimis* ali drugo odločbo Komisije.
- 166 Dalje, v zvezi z očitano nezakonitostjo izpodbijane odločbe, ker naj bi bila Italijanska republika dolžna določiti, kateri konkretni ukrepi so pomoči, je treba poudariti, da je pomoč pravni pojem in ga je treba razlagati na podlagi objektivnih dejavnikov. Pristojni organ v zvezi s tem pri uporabi člena 87(1) ES nima diskrecijske pravice. Dalje,

nacionalno sodišče je pristojno za razlago pojmov pomoč in veljavna pomoč in lahko odloča o morebitnih posebnostih tega ali onega primera uporabe, po potrebi s tem, da Sodišču predloži vprašanje za predhodno odločanje.

167 Poleg tega bi bila – če bi bilo sprejeto stališče tožeče stranke, da pri abstraktni preučitvi sistema pomoči brez podrobnega preverjanja posameznih primerov uporabe ne more biti odrejeno vračilo – ponovno sistematično izključena možnost dobiti vračilo neupravičeno izplačanih pomoči in bi bil torej členoma 87 ES in 88 ES odvzet smisel. V takem primeru Komisija, ki je edina pristojna za preučitev združljivosti pomoči s skupnim trgom, ne bi mogla preveriti številnih primerov uporabe sistema pomoči.

168 Iz vsega navedenega izhaja, da je treba peti tožbeni razlog zavrniti.

169 Glede na vse zgoraj navedene ugotovitve je treba tožbo v celoti zavrniti.

Stroški

170 V skladu s členom 87(2) Poslovnika se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni. Ker tožeča stranka ni uspela, se ji v skladu s predlogi Komisije naloži plačilo stroškov.

171 V skladu s členom 87(4), tretji pododstavek, Poslovnika intervenientka nosi svoje stroške.

Iz teh razlogov je

SODIŠČE PRVE STOPNJE (osmi razširjeni senat)

razsodilo:

- 1. Tožba se zavrne.**
- 2. AEM SpA nosi svoje stroške in plača stroške Komisije.**
- 3. ASM Brescia SpA nosi svoje stroške.**

Martins Ribeiro

Šváby

Papasavvas

Wahl

Dittrich

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourggu, 11. junija 2009.

Podpisi